

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ЩОДО ПОРЯДКУ ЗАЛУЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЧА ДО УЧАСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

**ТИМОЩУК Оксана Анатоліївна - аспірант юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка – м. Київ**

DOI:10.32782/LAW.2019.3.6

УДК 378.

В статті досліджується питання про порядок залучення перекладача до участі в кримінальному провадженні. Основна увага авторки приділяється участі перекладача в кримінальному процесі, оскільки це може бути особою, яка вільно володіє мовою, знання якої необхідно для перекладу, набуває статусу процесуального учасника з моменту роз'яснення йому прав та відповідальності, передбачених ст. 384 та ст. 385 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: перекладач, кримінальний процес, кримінальне провадження, мова, учасники процесу, кримінальне провадження.

Аналіз останніх досліджень: питання щодо порядку залучення перекладача до участі у кримінальному провадженні присвячені роботи Аширбекової М. Т., Бастрікіна О. І., Віннікова О. В., Головинської О. П., Джафаркулієва М. А., Кузнецова О. Ю., Махова В. М., Муратова І. О., Петрухіна І. Л., Рахунова Р. Д., Хабібুলіної Н. І., Щерби С. П. та інших авторів.

Мета: метою наукової статті є дослідження законодавчого врегулювання механізму забезпечення залучення перекладача на досудовому розслідуванні та судовому провадженні в такому ж порядку, який передбачений для залучення захисників (адвокатів) за рахунок держави.

Виклад основного матеріалу

Перекладач у судовому процесі за законодавством України – це особа, яка бере участь у судовому процесі, яка вільно володіє мовою, якою ведеться судочинство, та мовою, якою один з учасників процесу дає свідчення. Отже, участь судового перекладача в судовому процесі є обов'язковою, у випадку, якщо будь-яка особа, що бере участь у справі, не володіє мовою, якою ведеться судочинство.

Перекладач – це завжди фізична особа, яка вільно володіє мовою, знання якої необхідні для перекладу, щодо якої уповноваженим на те посадовою особою винесено постанову або визначення про призначення його перекладачем (притягнуте захисником до участі в справі з цього приводу).

Так, учений В.М. Махов зазначає, що перекладачем вважається «особа», що володіє мовами, знання яких необхідні для перекладу. Але ж автор уникає значення слова, що особа повинна саме володіти мовою «вільно» й що перекладачем вона стає лише після винесення відповідної постанови або ухвали компетентним органом, або посадовою особою [11, с. 29].

Отже, за визначенням автора, перекладач – це особа, яка не «притягається» і не «володіє мовами», а йдеться про те, щодо якої винесено відповідну постанову або визначення. Тобто особа, що володіє мовами, не може набувати статусу перекладача в кримінальному процесі. З іншого боку, перекладачем особа є не тільки в момент його

залучення до кримінально-процесуальної діяльності, а й після такого.

Статус перекладача в собі виникає в окремих випадках не з моменту його виклику або запрошення, а й водночас із остаточним оформленням постанови або ухвали про призначення перекладачем. Перекладачем у конкретній кримінальній справі особа залишається й після закінчення провадження процесуальної дії, до участі в якій вона була притягнута. Певними права перекладача зазначена особа має до моменту завершення кримінального процесу у даній конкретній кримінальній справі. Наприклад, перекладач має право знати свої права і обов'язки.

Як висновок, зазначені обставини, на думку автора, є актуальними й дозволяють досліджувати питання щодо поняття перекладача в широкому сенсі цього слова. Таким суб'єктом вважається особа, що вільно володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу, після винесення уповноваженою на те особою постанови або ухвали про призначення його перекладачем.

Так, беручи до уваги Рішення РСУ № 48 від 09.06.2016 «Про залучення перекладачів у кримінальному провадженні» від 22.06.2016 [5], вказано, що з метою забезпечення належного судового розгляду кримінальних проваджень суд неодноразово звертався до органів влади, місцевого самоврядування, а також до Територіального управління Державної судової адміністрації України в м. Києві з проханням сприяти у вирішенні питання щодо залучення перекладачів до участі у кримінальних провадженнях, проте позитивних результатів це не дало.

Залучення до провадження такого його учасника, як перекладач, є важливою процесуальною гарантією дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання.

Отже, згідно з пунктом 18 частини третьої статті 42 Кримінального процесуального кодексу України підозрюваний та обвинувачений має право користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхіднос-

ті користуватися послугами перекладача за рахунок держави [2, ст.42].

Частиною третьою статті 29 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд повинні роз'яснити та забезпечити учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання, подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, і користуватись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Згідно зі статтею 122 Кримінального процесуального кодексу України витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів, для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Отже, Суд вирішив, що згідно із вказаними нормами закону, витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Проте, законодавець, поклавши відповідно до частини третьої статті 29 Кримінального процесуального кодексу України на слідчого суддю, суд обов'язок забезпечити право користуватись за потреби послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, у той же час не встановив ефективного механізму його залучення, як це має місце, наприклад, у випадку залучення безоплатного захисника (адвоката), що регулюється Законом України «Про безоплатну правову допомогу» (від 02 червня 2011 року №3460- VI) [4].

Статтею 68 КПК лише передбачено, що в разі необхідності сторони кримінального провадження або слідчий суддя, суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача).

На даний час при відшкодуванні витрат перекладачу за участь у кримінальному провадженні слід керуватись Інструкцією про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 року №710 (далі Інструкція) [6].

На практиці під час судового розгляду при необхідності вирішення питань щодо залучення перекладача, судді вживають усіх можливих заходів, які передбачені чинним законодавством для забезпечення участі перекладача у кримінальному провадженні.

Разом з тим виникають певні труднощі, зокрема в пошуку перекладачів, які б були фахівцями і відповідали вимогам щодо їх кваліфікації та належної і своєчасної оплати витрат пов'язаних із їх участю.

За повідомленнями суддів, на практиці для здійснення перекладу загальнопоширеними у місцевості розгляду справи мовами, судді залучають відповідних філологів - учителів загальноосвітніх навчальних закладів або викладачів вищих навчальних закладів шляхом направлення листів керівникам цих закладів із проханням направити в судові засідання відповідного філолога або в телефонному режимі з керівником цього закладу, або іноді ухвалою (постановою) суду про направлення перекладача до суду.

При здійсненні пошуку перекладача судді можуть використовувати довідково-інформаційний реєстр перекладачів (далі Реєстр перекладачів), користування яким визначено затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11

березня 2013 року № 228 Порядком введення державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів (далі - Порядок) [7].

Однак, володільцем цього Реєстру перекладачів є Державна міграційна служба України, яка здійснює і супроводження цього Реєстру [7].

На практиці Реєстр перекладачів судами фактично не використовується, в цьому Реєстрі не завжди є інформація про перекладача, який володіє і розуміє ту мову, якою володіє чи розуміє та особа, для якої необхідно залучити такого перекладача, особливо це викликає труднощі при пошуку перекладача з мови, яку не викладають у школах чи вищих навчальних закладах.

Крім того, із наявної інформації в Реєстрі перекладачів неможливо визначити відповідність перекладача критеріям фахівця, а саме чи достатній він має рівень розуміння тієї чи іншої мови, виходячи із специфіки юридичної термінології, що має важливе значення при здійсненні кваліфікованого перекладу.

Також труднощі виникають і в разі виклику перекладача із Реєстру в іншу місцевість, оскільки такий виклик не носить для нього обов'язкового характеру і оплата праці для перекладача у порядку, передбаченому вище вказаною Інструкцією, не завжди його задовольняє в розмірі, що згідно з чинним законодавством можливо пропонувати за його участь у судовому процесі, а тому в цих випадках Реєстр перекладачів не задовольняє в повній мірі вимоги щодо гарантії термінового та обов'язкового залучення перекладача судом, який би відповідав усім необхідним процесуальним професіональним критеріям.

Проте з причин дефіциту фінансування судів на даний час значна кількість судів (зокрема, це невеликі районні суди у складі від 3-х до 5-ти суддів) не мають взагалі технічної можливості працювати з веб-сайтами через відсутність забезпечення елементарною комп'ютерною технікою, незважаючи вже на забезпечення доступу до Інтернету.

А тому пошуки такого спеціаліста відбуваються тривалий час, що, враховуючи також правові позиції з цих питань, викладе-

них у рішеннях Європейського суду з прав людини, є неприпустимим при розгляді кримінального провадження.

За частиною 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права, у тому числі, якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, - одержувати безоплатну допомогу перекладача [8].

Таким чином, Європейський Суд з прав людини звертає увагу на недоліки правозастосовної практики на національному рівні, у тому числі щодо питань реалізації принципу національної мови.

Відповідно до частини першої статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів.- У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів. [1]; [14, с. 45-5].

Таким чином, враховуючи наведені конституційні гарантії та відповідно до частини другої статті 122 Кримінального процесуального кодексу України, згідно з якою витрати, пов'язані із залученням та участю в кримінальному провадженні перекладача для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, Рада суддів України, вважає, що дане питання вимагає законодавчого врегулювання аналогічним способом, як це регулює питання створення центрів з надання вторинною правовою допомогою на підставі Закону України «Про безоплатну правову допомогу», оскільки забезпечення вимог щодо участі перекладача є одним із елементів забезпечення правової допомоги [4].

Значно б полегшили пошуки перекладачів і підвищили б рівень процесуальної гарантії дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання та дотримання принципу незалежності судів - створення центрів з надання допомоги перекладачів або принаймні формування таких центрів на базі вже існуючих обласних центрів з на-

дання вторинної правової допомоги, які б могли забезпечити участь кваліфікованих фахівців – перекладачів у випадках, коли перекладач відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення перекладу чи участі перекладача досудовому розслідуванні чи в судовому засіданні.

Необхідно звернути увагу, що згідно з вказаними вище правовими позиціями рішення Європейського суду з прав людини держава повинна організувати свою судову систему таким чином, щоб суди могли виконати кожне із їх вимог, у тому числі вимоги щодо участі перекладача, а тому відсутність законодавчого врегулювання механізму залучення перекладача і фактично покладення обов'язку організації пошуку перекладача та оплати його послуг на суддю є неприпустимим, оскільки порушується принцип незалежності суду.

Якщо брати до уваги формулювання ч.4 ст. 3 КПК України, то можливе ще більш широке розуміння даного кримінально-процесуального терміна [2]. Наприклад, кодексом зазначено, що при проведенні на території України слідчих та інших процесуальних дій на підставі запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу у кримінальній справі, яка перебуває у його провадженні, застосовуються норми цього Кодексу. Правовий статус перекладачів та учасників процесу в іноземній державі при виконанні слідчих та інших процесуальних дій на підставі запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави у кримінальній справі на території України за участю цих осіб не потребує встановлення за правилами цього Кодексу.

Законом використовується термін «перекладач» у вузькому, широкому і гранично широкому сенсі цього слова. У перших двох випадках перекладачем особа стає з моменту винесення постанови або ухвали про призначення його перекладачем.- У тому сенсі, що віднесено до поняття «перекладач», перекладачем є особа, яка віль-

но володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу, з моменту, якщо у слідчого (дознавача та інших учасників у справі) з'являється необхідність у використанні його знань у порядку, передбаченому КПК України. Таке уявлення про перекладача, не може відповідати загальнотеоретичним поглядам на суб'єкт правовідносин, у даному випадку - кримінально-процесуальних правовідносин. Отже, як наслідок, таких «перекладачів» (осіб, які вільно володіють мовою, знання якої необхідне для перекладу) буде безліч. Навряд чи хтось ризикне всіх їх назвати суб'єктами кримінального процесу. Далі, поки стосовно них не винесено відповідну постанову або визначення, у них немає ні кримінально-процесуальних прав, ні відповідно кримінально-процесуальних обов'язків, без яких суб'єктом, а тим більше учасником кримінального процесу вони бути не можуть.

Отже, на думку автора особа, що вільно володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу, набуває відповідний процесуальний статус з моменту роз'яснення їй прав і відповідальності, передбачених ст. 3 та ст. 385 Кримінального кодексу України. Так, відповідно до ст. 385 Кримінального кодексу України відмова перекладача без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків у суді або під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, – карається штрафом від п'ятдесяти до трьохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

Тому, перед початком слідчої дії, для участі в якій вона призначається перекладачем, перекладач залучається до участі в кримінальному судочинстві за правилами, встановленими КПК, де слідчий має засвідчитись в особистості перекладача і його компетентності, роз'яснює йому права, відповідальність, а також порядок відповідної слідчої дії (або серії дій), у яких доведеться брати участь перекладачеві.

Особа, яка наділена статусом перекладача, одночасно є відповідним суб'єктом кримінального процесу. Участь у даній справі

щодо судочинства по кримінальній справі є беззаперечною підставою відводу (самовідводу) судді, прокурора, слідчого, дознавача, начальника слідчого відділу, керівника (члена) слідчої групи (ст. 61 КПК України); перекладача (ч. 2 ст. 69 КПК України). Саме тому визначення чітких меж поняття «перекладач» має реальне практичне, а не тільки теоретичне значення.

Наявність в особи прав та обов'язків перекладача - безперечний доказ того, що вона є перекладачем (наділене відповідним статусом) з точки зору кримінально-процесуального закону. Отже, якщо стосовно особи, що вільно володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу, винесено постанову або визначення про призначення його перекладачем, вона не має права виступати у цій же кримінальній справі захисником. І це правило діє, незважаючи на ту обставину, що вказана особа за посадою є адвокатом, і тим більше незалежно від того, встигли чи ні їй роз'яснити права, обов'язки і відповідальність перекладача.

Отже, за чинним законодавством України можна констатувати, що законодавцем термін «перекладач» застосовується у двох значеннях: в широкому та вузькому розумінні. Щоб уникнути такого стану речей, законодавцю варто було б удосконалити ст.3 та 61 КПК України так, щоб у цій статті з'явився ще один, крім перекладача, суб'єкт, а саме: особа, яка раніше брала участь у кримінальній справі в якості перекладача.

Тут же варто було б визначити його правовий статус (права і обов'язки). Удосконалити статті КПК, що регламентують термін щодо статусу «перекладача». Перекладачем за КПК України слід розуміти лише особу, що вільно володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу, щодо якої в порядку, встановленому КПК України, винесено постанову про призначення його перекладачем. З одним застереженням - статусом перекладача особа може володіти лише в рамках часового проміжку, в процесі перебігу якого здійснюється кримінально-процесуальне провадження у конкретній кримінальній справі.

Особа, яка притягається, тобто ще не притягнута до участі в справі в якості перекладача, є лише особою, що вільно володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу. Поки що це не є перекладач, оскільки постанову або визначення про призначення його перекладачем не підписана компетентним органом або уповноваженою особою, такого учасника кримінального процесу, яким є перекладач, у кримінальній справі немає. Він з'явиться після повного оформлення і підписання відповідного процесуального документа.

Значення виразу «брати участь» у кримінальному судочинстві - означає здійснювати певного роду діяльність. Така діяльність зазвичай є процесом участі особи лише в окремо взятій процесуальній дії. «Брати участь» у таких діях передбачає надання перекладачеві можливості бути присутнім при кожній здійсненій слідчим (дознавачем та інш.), судом (суддею) дії, яка у своїй сукупності складає те більш значиме в процесуальній дії, у якій він бере участь. Наприклад, якщо перекладач бере участь в допиті, він має право в процесі цієї процесуальної дії не тільки чути свідчення допитуваного, але і всі поставлені йому запитання, заяви (зауваження) всіх присутніх при слідчій дії осіб, спостерігати за вчиненням кожного дії слідчого (дознавача і інш.), аж до безпосереднього огляду представлених (виготовлених) у процесі допиту об'єктів, вимагати доповнення протоколу слідчої дії та внесення в нього уточнень, засвідчувати вірність змісту протоколу допиту.

Усе це він робить одночасно із здійсненням перекладу на мову, якою ведеться судочинство (зворотного перекладу) як усно, так і в інший спосіб повідомлених (закріплених у документах) відомостей.

Перекладач має і інші права, зміст яких вказує на його участь у кримінальному судочинстві.

Незважаючи на те що участь перекладача може обмежитися участю лише в одній процесуальній дії, якщо він бере участь у декількох допитах, очних ставках і т.п., закон не вимагає кожен раз виносити нову постанову або визначення про призначення перекладачем. Для залучення однієї

особи, що вільно володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу, для участі в кримінальному судочинстві в якості перекладача досить винесення одного названого процесуального документа.

Закон не вимагає від перекладача документального підтвердження того, що він вільно володіє тією чи іншою мовою. Досить внутрішнього переконання слідчого (дознавача і інш.), суду (судді) у можливості допуску особи в якості перекладача і попередження останнього про кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад за КК України [3], про що у перекладача відбирається підписка.

Знання мови передбачає не тільки можливість висловлювання особою його перекладу, а й читання, розмовну мову й письмо. Будь-яке з цих знань може знадобитися в кримінальному судочинстві. Документ, виконаний неправильною мовою, якою ведеться судочинство, перекладачем спочатку має бути прочитаний, а потім переведений. Від перекладача може знадобитися зачитати документ або ж написати щось на мові, зрозумілій учаснику кримінального процесу. Так, наприклад, для вручення обвинуваченому перекладач пише переклад на його рідну мову або на іншу мову, якою він володіє, постанови про притягнення особи в якості обвинуваченого, обвинувального висновку.

Отже, перекладач повинен вільно володіти мовою, знання якої необхідне для перекладу. Він, безсумнівно, повинен володіти також і мовою, якою ведеться судочинство. Але знання лише мови, на якому здійснюється судочинство, недостатньо для того, щоб особа могла бути призначена перекладачем.

Пропонуємо під перекладачем розуміти особу, яка не зацікавлена в результаті справи, яка знає мову, що необхідна для перекладу, вільно володіє письмово та в усній промові або навичками сурдоперекладу, що застосовується на будь-якій стадії кримінального судочинства для забезпечення гарантії особи користуватися рідною мовою або мовою, якою вона володіє.

Проблема компетентності перекладача в кримінальному процесі. Відповідно до

чинного законодавства України, перед початком слідчої дії, в якій бере участь перекладач, слідчий засвідчується в його компетентності. Як же слідчому здійснити це, не володіючи іншими, крім української, мовами? І як потім судді перевірити цю постанову попереднього слідства або самому прийняти таке рішення в даній кримінальній справі у випадках, передбачених ст. 61 КПК України?

Існує підхід до проблеми в межах теорії та методики викладання іноземних мов, у якому справедливо наголошується на необхідності усвідомлення судового перекладу як окремої самостійної галузі знань [12, с. 8].

Можна відразу спостерігати недослідженість предмета: мови етнічних кримінальних груп в Україні, як правило, зовсім не є іноземними. І в практичному плані цей підхід зводиться до рекомендацій зі спеціальної підготовки і сертифікації судових перекладачів за допомогою кваліфікаційного іспиту, - по суті, до механічного копіювання зарубіжного досвіду на прикладі сертифікації судових перекладачів саме іноземної (іспанської) мови в США.

На думку вченого Вінникова О.В., таке копіювання не припустиме і з інших причин: а) у країнах Заходу, в т.ч. у США, прийнятий підхід до інституту судового перекладу як до втілення і головного інструмента мультикультуризму [9]; б) за кордоном, у т.ч. у США, де правоохоронна система споживає послуги безпосередньо перекладачів – приватних осіб, які перебувають в офіційних реєстрах, – рівень оплати праці і бюджет на державну підготовку та атестацію судового перекладача незрівнянно вищий, ніж у Росії, Україні та інших країнах. Виходячи з цього, в Україні держава повинна співпрацювати не з окремими приватними сертифікованими судовими перекладачами, а з комерційними судово-перекладацькими організаціями, що менш затратно.

У найбільш повному дослідженні процесуальних проблем судового перекладу, на думку вченого О.Ю.Кузнецова [10, с. 47], відзначені чисельні прогалини галузевого процесуального закону і фактична відсутність відповіді на питання про те, якими кваліфікаційними характеристиками лінг-

вістичної компетентності або професійної соціалізації особистості кандидата на роль перекладача повинні керуватися співробітники правоохоронних органів, наділяючи його цим процесуальним статусом.

Автор підтримує думку вченого й пропонує визначити межу компетентності судового перекладача від зворотнього, а саме, – через можливі порушення галузевого процесуального закону, що не суперечать йому інших нормативних правових актів України, допущені співробітниками органів слідства, дізнання або судової системи за участю або щодо перекладача.

На сьогодні законодавство України потребує значного вдосконалення, оскільки в судочинстві мають місце застарілі методи щодо перевірки компетентності перекладача.

Розуміння перекладача, виключно як незалежної фізичної особи, є відображенням невідповідності правосвідомості за чинним КПК. Сьогодні слідчому і судді доводиться мати справу з перекладачем як співробітником судово-перекладацької організації, тобто фактично з юридичною особою і перекладачем як його співробітником. Цивільно-правові наслідки цього ще не всім зрозумілі. У результаті вимоги дипломів та інших особистих документів перекладача стикаються з юридичними перешкодами. Як приклад, умова іноді виставляється слідчими органами судово-перекладацьким організаціям: перед укладенням договору надавати копії дипломів перекладача і чинні трудові договори з ними. Воно стало прикладом застарілих неадекватних методів перевірки компетентності перекладача.

На сьогодні чинне законодавство не дає можливості переконатися в компетентності судового перекладача з формальних підстав.

Надумкуавтора, в Україні має бути реєстр щодо замови перекладачів до залучення у справі. На сьогодні важко віднайти кваліфікованого перекладача із знання таких мов, як: циганської різних діалектів; татарського населення центральної України та кримських татар; езідської мови; грузинської; азербайджанської; молдовської тощо.

Вищі навчальні заклади України готують фахівців зі знанням основних європейських мов - англійської, французької, німецької, іспанської. Інші іноземні мови, як основні, викладають на Далекому Сході (китайська, японська) та в деяких окремих закладах Міноборони. Дипломовані перекладачі таких європейських мов, як чеська, португальська, сербська, литовська, фінська, грецька тощо – дефіцитні. Мови меншин, що мешкають на території України, не є іноземними. Мови країн, що набули статусу державної мови в країнах після розпаду СРСР, стали для України іноземними зовсім недавно й потребують, звісно, навчання кваліфікованих перекладачів.- З цієї причини дипломованих перекладачів мов України, затребуваних в слідчій і судовій практиці кримінального процесу (а також курдського, езідського, ассірійського, молдовського, памірського тощо), поруч з українською мовою в принципі не існує. Слід зазначити, наприклад, що серед циганського населення існує чисельна кількість діалектів, але немає навіть власної писемності.

На сьогодні в Україні це є проблемним питанням і як пропозиція має компенсуватися із залученням до робіт з перекладу в кримінальному судочинстві двомовних осіб – етнічних носіїв таких мов, досить володіти як етнічною мовою, так і українською. Щодо питання компетенції такого перекладача слідчому доведеться покладатися на авторитет підрядної судово-перекладацької організації, що направила його. Доказом компетенції перекладача має бути видане судово-перекладацькою організацією (що має створити держава) посвідчення, копію якого слідчим буде підшито до кримінальної справи. Таким чином, із слідчого і судді повністю знімається невластива їм і нереальна до виконання функція перевірки знань, якими вони самі не можуть володіти.

Висновок: автор зазначає, що а) в практиці попереднього слідства переважають не іноземні для України (але й не українські) мови та діалекти етнічних кримінальних угруповань, перекладачів яких не го-

тує система освіти України; б) слідчий не має можливості перевірити компетентність перекладача цих мов, оскільки зазначене не передбачено чинним законодавством; в) при видачі завдання про підбір перекладача, слідчим рекомендується уважно вивчити питання про наявність і характер діалектів відповідних мов, а також взяти до уваги особливості суспільної моралі етносу, до якого належить обвинувачений у справі; г) проблема судового циганського перекладу має першорядне значення й обумовлена відсутністю етнокультурної єдності циган, їх масової неписьменністю і значною делінквентністю; д) досконалий судовий переклад циганської мови в кримінальному процесі здатний виконати тільки досвідчений перекладач, переважно ромського походження, який, крім формального знання циганської мови або діалекту, включений до циганського соціуму і може протистояти психофізіологічним впливам на нього циган; є) проблема судового перекладу мов народів Криму полягає у великій різноманітності мов і діалектів і національно-культурної особливості з сильними родовими зв'язками.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1991 року (у редакції від 2018 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012. № 4651-VI . – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

3. Кримінальний кодекс України.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131). Документ 2341-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 27.06.2019, підстава - 2747-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

4. Про безоплатну правову допомогу. Закон України (від 02 червня 2011 року №3460- VI). //(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577).Документ 3460-VI, чинний, поточна редакція — Редакція від 04.11.2018, підстава - 2581-

VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

5. Рішення РСУ № 48 від 09.06.2016 «Про залучення перекладачів у кримінальному провадженні» 09 червня 2016 року м. Київ.//. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-48-vid-09062016-pro-zalucenna-perekkladaciv-u-kriminalnomu-provadženni>.

6. Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів. // КМУ. ПОСТАНОВА від 1 липня 1996 р. N 710 Київ. { Назва Постанови із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 868 (868-2012-п) від 19.09.2012 }. Документ 710-96-п, поточна редакція — Редакція від 20.08.2019, підстава - 711-2019-п. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

7. Довідково-інформаційний реєстр перекладачів, //Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 березня 2013 року № 228 « про Порядок введення державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dmsu.gov.ua/services/translates.html>.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод {Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97}. //Документ 995_004, чинний, поточна редакція — Редакція від 02.10.2013, підстава - 994_002-13. – [Текст]; Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua>.

9. Винников А.В. Судебный перевод и судебно-переводческие организации // Российский юридический журнал. 2012. № 2 (83).

10. Кузнецов О.Ю. Переводчик в российском уголовном судопроизводстве: Мо-

нография. М.: Изд-во МПИ ФСБ России, 2006. 256 с.

11. Махов В.Н. Монография. - М.: Изд-во РУДН, 2000. - 296 с.

12. SBN 5-209-01020-1

13. Муратова И.А. Содержание и формат сертификационного экзамена судебных переводчиков как методическая проблема. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. –М., 2006. –201с.

14. Теремцова Н.В., Оверчук О.М. Особливості юридичної відповідальності суб'єктів публічного та приватного права щодо закону України про забезпечення функціонування української мови як державної. //Літературознавчі студії. Випуск 9. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, ВПЦ “Київський університет”, 2019, –С.290-292,– 390 с.

15. Теремцова Н.В. Поняття стадії бюджетного процесу: методологічні засади дослідження. //Бюлетень Міністерства юстиції України. Вип. № 10(96). – Київ, 2009, – С.45-51. – 82 с. Фахове видання.

16. Teremtsova Nina. Main Differentiation Criteria between Private and Public Law. //International Journal of Advanced Biotechnology and Research (IJABR). ISSN 0976-2612, Online ISSN 2278-599X, Special Issue-1, 2019, pp431-437 <http://www.bipublication.com>.

The article is headlined «**THE TOPICAL ISSUE ABOUT THE PROCEDURE FOR ENGAGING A TRANSLATOR TO PARTICIPATE IN CRIMINAL PROCEEDINGS**».

The author of the article is Tymoshchuk O.

The article examines the question of how to attract a translator to participate in criminal proceedings. The author pays the main attention to the participation of the translator in the criminal process, since it can be a person who is fluent in the language, whose knowledge is necessary for translation, acquires the appropriate procedural status from the moment he explains his rights and responsibilities provided for in art. 384 and art. 385 of the Criminal Code of Ukraine.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується питання щодо порядку залучення перекладача до участі у кримінальному провадженні. Основну увагу автор приділяє участі перекладача в кримінальному процесі, оскільки це може бути особа, що вільно володіє мовою, знання якої необхідне для перекладу, набуває відповідний процесуальний статус з моменту роз'яснення йому прав і відповідальності, передбачених ст. 384 та ст. 385 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: Перекладач, судовий процес, судочинство, мова, учасники процесу, кримінальне провадження.

The article is devoted to investigate the legislative regulation of the mechanism of ensuring the involvement of an interpreter in pre-trial investigation and court proceedings in the same manner as is envisaged for the in-

volvement of defense lawyers at the expense of the state.

The author concludes that this is a problematic issue in Ukraine today, and as the proposal has to be offset by the involvement of both bilinguals - ethnic speakers of such languages in translation of criminal proceedings - it is sufficient to speak both ethnic and Ukrainian.

The author proposes to determine the competence of the court interpreter to the contrary, namely, because of possible violations of sectoral procedural law, which do not contradict him with other normative legal acts of Ukraine, admitted by the employees of investigative bodies, inquiries or court system with the participation or concerning the translator.

Keywords: translator, lawsuit, court proceedings, language, participants in the process, criminal proceedings.